

Храм Святої Мучениці Параскеви села Морочне.

Перша писемна згадка про Морочне відноситься до 1511 року. Ця відомість подана в енциклопедичній праці. «Історія міст і сіл УРСР Рівненська область» випущеній в 1973 році. Але у своїй пошуковій праці скільки не намагався, підтвердження цієї дати іншими документами так і не судилося знайти. Натомість в «Писцовой книге Пинского и Клейкого княжества, составленной пинским старостой Станіславом Хвельчевским в 1552 – 1555 гг.» село згадується 1555 роком. У шістнадцятому столітті належало воно Київським шляхтичам Романовичам. Останнім представником цього роду, відомим історичній науці був Київський полковий писар Петро Іванович Романович (1672 рік). Цікавим є те, що нині у Морочному є жителі котрі носять прізвище Домановський, і це прізвище в інших селах регіону не зустрічається! Виникає питання – чи не є ці люди прямими нащадками колись славних володарів цього села? Можливо кропіткими пошуками цю гіпотезу буде доведено. Але на це потрібен час!

Нині ж головною історичною окрасою села є унікальна по своїй архітектурній композиції будівля – храм Святої Великомучениці Параскеви. Місцеві жителі, із – за надання величі своїй святині, стверджують, що їй більше ніж п'ятсот років. Чисельні історичні, церковні відомості й документи, називають іншу дату будівництва церкви – 1815 рік. Більш того відомо й про головного будівничого, чиім коштом була церква збудована, - це місцевий поміщик Терлецький. Безумовно зважаючи на те, що село мало важливе значення у XVI – XVII століттях, можна стверджувати, що в ньому й до цього був православний храм. Але нинішня церква є наступницею попередніх і через те, що будівельний матеріал – дерево, через вогкості повітря на Поліссі, а також із – за чисельних підтоплень, котрі можуть траплятися кілька разів на рік, не є таким довговічним, щоб в цілісності зберегти добротною будівлю більше ніж п'яти століть. Цілком вірогідно, що збудований на початку XIX ст. храм відобразив у собі конструктивні елементи свого попередника, повторюючи його риси, тип, та стиль. Для цього й розглянемо архітектурну ком позиційність будівлі.

Будівля храму має у довжину 17 метрів, ширина – 8, а висота двох веж з куполами до підніжжя хрестів становить 16 метрів. Складена з дуже міцних соснових колод, церковна споруда з зовнішнього боку оббита дошками й пофарбована в синій колір. Відмінністю цієї будівлі від традиційного хатнього храмового будівництва поприп'ятського Полісся є присутність двох спарених веж над вхідною західною частиною. Вони немов дві свічі підносять до верху хрести – символи християнської віри. Вежі дуже часто зустрічаються не тільки у сакральних, але й на світських будівлях Європи. Своім походженням на думку вже згаданого нами

архітектора, дослідника дерев'яного зодчества України Сергія Верговського, вони відносяться до глибокої давнини. Коли ще не було зрубів, а всі будівлі і храми в тому числі, будувались каркасними. Але й тоді вони були дуже світоподібними – шатровими, центричними. Вежі у Морочнівському храмі зроблені не каркасно, а в зруб, причому збережена пропорція, у співвідношенні ширини стін, і ширини під банника.

Іншою особливістю храму є дах на кроквах, що у східній частині заокруглюється. Власне це і є відповідність хатньому храмобудівництву характерному для Полісся. Вівтар храму завершується п'ятигранчатим заокругленням і поділений із розглянутими вже нами апсидами храмів у Вичівці і Муравині. Вхід до храму проходить через просторий прямокутний у композиційному плані, під двосхилим дахом бабинцем, котрий прибудований до будівлі дещо пізніше. Цікаво що бабинець збудовано каркасно, на стовпах – опорах, і оббито із двох сторін дошками. Невідомо чи це робилось із –за нестачі будівельного матеріалу, чи у цьому простежується світоглядна життєва прадавня традиція. Скоріш за все із –за першого.

Верх храму укріплено на поперечних сволоках, котрі розташовані один від одного за 2 метри, і на них укріплені крокви. Підбита до сволок стеля, заокруглена біля стін, і в внутрішньому спогляданні, відображає небесну сферу. Це є особлива відмінність від стель подібних вже розглянутими нами хатніх храмів, де вони ... підвісні до сволок.

І все ж, якби не проглядались народні місцеві традиції в архітектурі будівлі, можна помітити, що вона в собі являє багато спорідненого не лише з подібними храмами Полісся, але й несе характерні риси прозахідного католицького напрямку. Що можна характеризувати не періодом будівництва храму, коли ще на Поліссі мала значний вплив греко – католицька церква. Наприклад нині подібні храми ми бачимо на Закарпатті, Бойківщині і інших регіонах України, де пануючою конфесією є саме католицька. І попри заангажованість тих дослідників, котрі проукраїнські традиції у храмобудівництві на Поліссі, наважимося зробити своє зауваження. – Параскевський храм у Морочному зводився кращими народними умільцями того часу, в нього вони вклали найкращі форми й конструктивні елементи своєї майстерності, і все ж їхня творчість відобразила ... панівної на той час церкви – котрою була схильна до західного готизму – греко – католицька конфесія. І це незаперечно вказує в вічі кожному, хто хоч частково розуміється в храмобудівній архітектурній стилістиці. Інша річ, що храм села Морочне так поєднав у собі два напрямки, поліського хатнього типу, і типу прозахідної готики, що перевагу будь – якому із них тяжко. І в цьому є найбільша особливість і загадковість цієї будівлі.

Поряд із храмом, збудовано двоярусну під чотирисхилим дахом дзвіницю. Стіни у неї зложені у зруб тільки у першому ярусі, далі вони через вдовбані кутові каркасні стовпи, другий ярус дзвіниці роблять шатровим, котрий вінчається поперечними балками – сволоками (на них підвішені дзвони) і дахом опертим на « стовп – король ». другий ярус займає приблизно 1/3 висоти першого. Прирівнюючи до розглянутих нами

архаїчних композиційних елементів сакрального будівництва Полісся, можна стверджувати – дзвіниця храмового комплексу села Морочне зберегла в собі ті конструкції і форми, що мають свої походження у народній традиції, ще із давніх століть. Як ото шатровий каркасний верх, чотирихилий дах опертий на «король» і разом елемент зрубної будівлі із врзаними вічками й дверима, що відповідає пізнішому часу, в будівельній традиції Полісся. Це свідчить про те, що в народній уяві, будівельні і не тільки, традиції зберігались та принаймні і нині зберігаються протягом цілих століть, а то й тисячоліть.

Пересічному жителю Полісся, наявність у його населеному пункті дерев'яної церкви, або ж іншої сакральної будівлі, може нічого не свідчити в ідейному плані. Але варто тільки більш прискіпливо придивитись до їхніх форм, конструкції, як можна про себе зробити деякі висновки, що носять культурологічний відтінок. В цьому порівнянні комплекс храму Святої Параскеви, а це сама будівля церкви, дзвіниця, церковний цвинтар, що знаходиться на узвишші неподалік річечки Ножик притоки Прип'яті, несе у собі замилювання, і дивовижну архітектурну красу, через що й захоплення майстерністю його будівничих тут тільки залишається дякувати Богу, за збережену цілісність цієї сакральної монументальності й краси, і вірити в те що простоять ці храмові споруди не одне століття, доносячи до наступних поколінь велич минулих віків.

П.Дубінець, священник, краєзнавець